

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao Комисију:

Комисију је именовало Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 24. јануара 2018. године.

2. Састав Комисије:

1. др Весна Дицков, ванредни професор, Хиспанистика, изабрана у звање 2016. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Александар Јерков, редовни професор, Српска књижевност, изабран у звање 2016. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. др Кринка Видаковић-Петров, научни саветник у пензији, Компаратистика, изабрана у звање 1999. године, Институт за књижевност и уметност
4. др Дејвид Дамрош (David Damrosch), Ернест Бернбаум професор компаративне књижевности (Ernest Bernbaum Professor of Comparative Literature), изабран у звање 2009. године, Универзитет Харвард

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Ксенија, Миодраг, Вуловић
2. Датум рођења, општина, република:
18.08.1987. године, Савски венац, Република Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
Кандидаткиња је докторске студије уписала као мастер. Мастер рад под називом „Митски град у хиспаноамеричкој књижевности: Макондо, Комала, Санта Марија“ одбранила је 7. октобра 2011. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду.
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Кандидаткиња је завршила мастер академске студије на студијском програму *Језик, књижевност, култура*, и стекла академско звање мастер професор језика и књижевности. Одбранила је мастер рад из области: Хиспаноамеричка књижевност.

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наратив љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација кандидаткиње Ксеније Вуловић под називом „Наратив љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића“ сагледава кључне писце хиспаноамеричке и српске књижевности друге половине 20. века из компаративне перспективе. Предмет научног истраживања кандидаткиње Ксеније Вуловић представљају три романа Хулија Кортасара и три романа Милорада Павића. Дисертација обухвата 283 куцане стране и подељена је на четири целине: Увод (стр. 1-9); три поглавља о романима Хулија Кортасара: I. *Школице*: потрага за љубављу (стр. 10-71), II. *62. Модел за састављање*: љубављу против фикције (стр. 72-109) и III. *Мануелова књига*: љубављу против стварности (стр. 110-143); три поглавља о романима Милорада Павића: IV. *Хазарски речник*: књига љубави (стр. 144-188), V. *Предео сликан чајем*: љубав према читаоцу (стр. 189-206) и VI. *Унутрашња страна ветра*: читање љубави (стр. 207-218); Закључак (стр. 219-223). Докторска дисертација на крају садржи списак литературе са списком скраћеница (стр. 224) и списком коришћених извора (стр. 225-283) који обухвата укупно 635 библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација колегинице Вуловић бави се улогом љубави у метафиктивном наративу Кортасарових и Павићевих романа. Специфична концепција теме љубави у уској спрези са иновативним моделима читања, према мишљењу ауторке, нуди могућност за преобликовање и проширење устаљеног схватања појма метафикције. Истраживање наратива љубави ауторка је спровела на укупно шест романа: три романа Хулија Кортасара и три романа Милорада Павића. Дисертација кандидаткиње Вуловић садржи анализе романа *Школице* (1963), *62. Модел за састављање* (1968) и *Мануелова књига* (1973) Хулија Кортасара, те романа *Хазарски речник* (1984), *Предео сликан чајем* (1989) и *Унутрашња страна ветра* (1991) Милорада Павића.

У Уводу (стр. 1-9) докторске дисертације кандидаткиња Вуловић износи преглед досадашњих компаративних веза успостављених између романа Хулија Кортасара и Милорада Павића, које се превасходно заснивају на усмерености оба писца на тему и праксу читања романа. У идеји отворености књижевног текста према читаоцу ауторка препознаје једну од централних тема Кортасарових и Павићевих романа. За своје методолошко полазиште ауторка из тог разлога бира теорију отвореног дела Умберта Ека. Кандидаткиња с правом скреће пажњу на значај Екове идеје о сарадњи између писца и читаоца по схватање метафиктивних одлика постмодерне прозе. Ауторка прегледно и концизно излаже развој односа књижевне критике према метафикцији, указујући на иницијалне негативне реакције теоретичара на појам метафикције и промену ове перспективе у теоријама Линде Хачион и Патрише Во. Колегиница Вуловић разматра концепцију појма нарцисоидне књижевности Линде Хачион (књижевности усмерене ка самој себи) и склоност метафиктивних текстова ка преиспитивању природе стварности. Ауторка подвлачи како се концепт металепсе у наратолошком систему Жерара Женета приближава појму

метафикције. Оба појма су се неретко доводила у везу са проблематиком љубави. Насупрот идеји Линде Хачион о метафикцији као наративу заљубљеном у себе, кандидаткиња Вуловић, на трагу идеја Брајана Мекхејла, полази од хипотезе како метафиктивна књижевност заправо представља израз потребе за Другим и љубави према читаоцу.

Поглавље под насловом „*Школице*: потрага за љубављу“ (стр. 10-71) посвећено је анализи Кортасаровог романа *Школице*. Колегиница Вуловић вешто организује изузетно обимну литературу посвећену Кортасаровом роману и излаже преглед сучељених ставова критике. Кандидаткиња се усредсређује на теорију читања и читаоца коју Кортасар успоставља у поменутом роману и указује на традиционално критичко схватање поделе читалачких улога унутар романа. Након подробне анализе примера читања у *Школицама* кандидаткиња Вуловић долази до закључка о могућности другачијег схватања поделе читалачких улога у роману. Колегиница Вуловић на нов начин осветљава значај теме љубави, којој додељује централну позицију у наративу *Школица*. Идеално читање за којим аутор трага открива се и остварује, према мишљењу кандидаткиње, само посредством љубави, у споју „саучесничког“ и „пасивног“ читања протагониста романа, Орасија Оливејре и Маге. Кандидаткиња у прилог својој тези наводи добро одабран пример читања Галдосовог романа у 34. поглављу *Школица*. С друге стране, током читања Галдосовог романа Оливејра спознаје своју љубав према Маги. Колегиница Вуловић одатле изводи проницљив закључак како исправно читање књижевности открива судбинску и неухватљиву природу љубави.

У поглављу под насловом „62. Модел за састављање: љубављу против фикције“ (стр. 72-109) колегиница Вуловић анализира Кортасаров роман *62. Модел за састављање*. Поменути Кортасаров роман скоро је у потпуности непознат широј публици у Србији, а у хиспанистичким круговима слови за посебно захтевно дело за тумачење. Колегиница Вуловић, пак, систематично излаже ставове критике о Кортасаровом роману и разјашњава потенцијално проблематичне аспекте романа. Како се роман *62. Модел за склапање* заснива на 62. поглављу *Школица* и теорији читања изнетој у том Кортасаровом роману, кандидаткиња примењује исти принцип тумачења и у овом поглављу. Колегиница Вуловић почиње занимљиву и утемељену анализу читалачких улога од епизоде с почетка романа *62*, која преузима функцију упутства за читање с почетка *Школица*. Кортасар, према мишљењу кандидаткиње, овога пута читаоцу нуди погрешан образац читања, да би у читаоцу произвео утисак необичног и бесмисленог света у коме живе књижевни ликови. Помоћу нових стварносних равни које успоставља у роману, Кортасар, према колегиници Вуловић, чини књижевне јунаке свесним њихове фиктивности. Кортасарови јунаци, осуђени на повиновање законима фикције, у љубави проналазе средство за супростављање писцу и борбу против сопствене фиктивности. На тај се начин, закључује кандидаткиња, наговештава револуционарни потенцијал теме љубави у наредном Кортасаровом роману.

Поглавље „*Мануелова књига*: љубављу против стварности“ (стр. 110-143) бави се анализом *Мануелове књиге*, још једног домаћој публици мало познатог Кортасаровог романа. Колегиница Вуловић на почетку поглавља објашњава друштвени контекст Кортасарове *Мануелове књиге*, указујући на ново Кортасарово занимање за

проблематику неопходности политичке и књижевне револуције. Тема читања и у овом Кортасаровом роману остаје изузетно значајна. Кандидаткиња исправно примећује како је задатак читаоца *Мануелове књиге* мање захтеван по питању књижевних компетенција. Кортасар, уместо тога, инсистира на читаочевом преобраћењу у „новог човека“. Колегиница Вуловић упућена је у темељне поставке идеје „новог човека“ Ернеста Геваре, које су утицале на формулисање Кортасарових захтева читаоцу. Идеја „новог човека“ директно је повезана са питањима књижевног и сексуалног ослобађања, која су веома заступљена у *Мануеловој књизи*. Љубав у том смислу постаје катализатор друштвене и политичке промене у *Мануеловој књизи*. Читав Кортасаров роман представља књигу „упутстава за живот“, коју јунаци романа посвећују своме сину. *Мануелова књига* је резултат љубави родитеља према детету и требало би да читањем доведе до обликовања Мануела као „новог човека“. Настанак и намена *Мануелове књиге*, према мишљењу ауторке, откривају снажан утицај љубави на књижевну и ванкњижевну стварност.

Романи Милорада Павића представљају наредну етапу у развоју односа између љубави и метафикције. Поглавље под насловом „*Хазарски речник: књига љубави*“ (стр. 144-188) посвећено је роману Милорада Павића *Хазарски речник*. У *Хазарском речнику* Павић експериментира са формом романа и садржај обликује по речничким принципима, што омогућава различита линеарна и нелинеарна читања романа. Упркос изразито „књижевној“ природи романа и недогматском третману историјских и религијских истина, деведесетих година 20. века рецепција Павићевог романа се драматично мења. Колегиница Вуловић систематично представља и критички анализира политички интониране негативне ставове међународне јавности изношене деведесетих година 20. века. Колегиница Вуловић формулише оригинално и у контексту рецепције Павићевог романа изузетно важно тумачење улоге тематике љубави у *Хазарском речнику*. Павићев роман, подвлачи кандидаткиња, не пропагира међунационалне конфликте, него се свестрано залаже за идеју љубави. Љубав не представља пуку тему *Хазарског речника*, него и узрок поделе на мушку и женску верзију романа и крајњу поруку паратекста Павићевог ремек-дела. Колегиница Вуловић посебно наглашава улогу „Завршне напомене“ *Хазарског речника*, у којој аутор позива читаоце да се читајући и поредећи верзије његовог романа осмеле на љубав. Кандидаткиња закључује како љубав омогућава прекорачивање граница фикционалности *Хазарског речника*, тако што Павићев роман активно делује на ванкњижевну стварност. С друге стране, љубав омогућава и металептички улазак стварних читалаца у књижевност.

Поглавље „*Предео сликан чајем: љубав према читаоцу*“ (стр. 189-206) обрађује Павићев роман *Предео сликан чајем*. Пошто је размотрила компликовану историју издавања Павићеве књиге, која обухвата неколико различитих издања и облика поменутог романа, колегиница Вуловић подвукла је сличности ове књиге са *Хазарским речником*. *Предео сликан чајем* је роман написан у облику речника-укрштенице и може се, попут Павићевог романа-лексикона, читати на више начина. Исход романа ипак, по мишљењу кандидаткиње, не зависи од избора начина читања, већ од самог пола читаоца и његове спремности да се претвори у књижевног јунака. Посебан предмет интересовања колегинице Вуловић представља и обрнути металептички процес, током

кога се јунакиња *Предела сликаног чајем* заљубљује у читаоца романа и жели да из романа побегне у ванкњижевну стварност. Кандидаткиња из разматрања љубави између књижевне јунакиње и читаоца извлачи важне теоријске консеквенце, будући да у њој препознаје врхунац металепсе. За разлику од Линде Хачион, која у метафикцији препознаје нарцисоидни наратив заљубљен у самог себе, колегиница Вуловић у примерима метафикције из *Предела сликаног чајем* наглашава комуникативност и афективну окренутост према читаоцу.

Поглавље „*Унутрашња страна ветра: читање љубави*“ (стр. 207-218) описује последњи корак у Павићевом односу према љубавној тематици, начињен у роману *Унутрашња страна ветра или роман о Хери и Леандру*. Хеленска легенда о несрећним љубавницима Хери и Леандру представља митску основу романа, чије елементе Павић дискретно уклапа у свој наратив. У Павићевој верзији легенде Херу и Леандра не раздваја море, већ неколико векова и физичка баријера у тексту: плави међулист који одваја две половине романа. Колегиница Вуловић аргументовано показује како само читалац може превладати ову препреку. Читалац спаја две половине романа у наратив љубави, те се, према мишљењу кандидаткиње, љубавници могу срести једино у имагинацији читаоца. Павићево експериментисање са метафикцијом и металепсом, започето у *Хазарском речнику* и настављено у *Пределу сликаном чајем*, завршава се, сматра колегиница Вуловић, у потпуном измештању наратива љубави у домен читалачких ингеренција.

Кандидаткиња Вуловић у Закључку (стр. 219-223) језгровито представља изнета тумачења и подвлачи сличности између Кортасаровог и Павићевог опуса, о којима ћемо посебно говорити у прегледу закључака, односно резултата истраживања. Исцрпна литература (стр. 224-283), која обухвата јединице на шест страних језика, сачињена је доследно, педантно и према савременим стандардима навођења.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Вуловић, Ксенија. „Између привида и љубави: Борхес и Павић”. *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са VIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, (25-26. X 2013)*. Књ. 2, *Сатир, сатира, сатирично*. Драган Бошковић (ур.). Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2014. 277-282. Штампано.
2. Vulović, Ksenija. “Male or female time? Milorad Pavić's *Dictionary of the Khazars* and Gabriel García Márquez's *One Hundred Years of Solitude*”. *European Review* 23.3 (July 2015): 396-405. *Cambridge Core*. Web. 30.01.2018.
3. Вуловић, Ксенија. „Читање између редова: 34. поглавље *Школица* Хулија Кортасара”. *Липар* 17.59 (2016): 255-267. Штампано.
4. Vulović, Ksenija. “62. *Modelo para armar* de Julio Cortázar: Perspectivas de lectura.” *Идентитет, мобилност и перспективе у студијама језика, књижевности и културе: монографија поводом 45-годишњице Групе за шпански језик и хиспанске књижевности на Филолошком факултету*

Универзитета у Београду. Весна Дицков (ур.). Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет; Кјети; Пескара: Универзитет “Габријеле д’Анунцио”, 2017. 331-356. Штампано.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У дисертацији „Наратив љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића“ колегиница Вуловић коригује наше устаљено разумевање метафикције у контексту такозваних нарцисоидних наратива помоћу истицања улоге љубави у метафиктивној књижевности. Кандидаткиња преиспитује ставове Линде Хачион, за коју метафикција представља самозаљубљени наратив. На трагу теорије Брајана Мекхејла, а на примеру Кортасарових и Павићевих романа, кандидаткиња показује како метафиктивна књижевност друге половине 20. века комуницира са читаоцем на врло специфичан начин и неретко изражава љубав према Другом, тачније према читаоцу.

Кандидаткиња, поред тога, открива недовољно запажене сличности између Кортасарове и Павићеве поетике, нарочито када је реч о односу између метафикције и љубави у романима аргентинског и српског писца. Кортасар и Павић експериментишу са формом романа и могућим начинима читања заснованим на идеји отвореног дела. Оба писца, према мишљењу колегинице Вуловић, потенцирају значај улоге читања и читаоца, која стоји у блиској вези са метафиктивном природом њихових текстова и проблематиком љубави. У Кортасаровим *Школицама* прави предмет потраге протагонисте романа открива се у љубави тек путем читања и књижевности, као што је читалац Павићеве *Унутрашње стране ветра* једини који може саставити наратив љубави. У романима *62. Модел за састављање* и *Предео сликан чајем* књижевни јунаци, према мишљењу кандидаткиње, постају свесни своје фиктивности и желе да се боре против ње. Кортасарови јунаци у међусобној љубави налазе средство за борбу против фикције, док Павићева јунакиња жели да изађе из романа путем љубави према читаоцу. Напослетку, и Кортасарова *Мануелова књига* и Павићев *Хазарски речник* настоје да љубављу промене ванкњижевну стварност и на тај начин прекораче границе могућег књижевног деловања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Колегиница Вуловић је систематски приступила изради захтевне теме и успешно омеђила корпус истраживања. Истраживање наратива љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића руководи се јасним интерпретативним начелима и ослања на обимну и добро одабрану секундарну литературу на више страних језика. Закључци кандидаткиње у новом светлу сагледавају однос између метафикције и љубави у књижевности друге половине 20. века. Високу оцену такође завређује поређење Кортасарових и Павићевих романа, које вишеструко доприноси разумевању односа хиспаноамеричке и српске књижевности друге половине 20. века. Пажљиве анализе Кортасарових романа олакшавају сусрет са сложеним и експерименталним делом аргентинског писца, систематизују критичке приступе и резултате истраживања Кортасаровог романескног опуса. Анализе кандидаткиње откривају суштински значај

проблематике љубави за наравију Кортасарових романа и расветљавају повлашћену улогу читаоца у опусу аргентинског писца. Кандидаткиња са једнаком спремношћу и упућеношћу тумачи однос љубави и метафикције у романима Милорада Павића, које оправдано доводи у везу са Кортасаровим делом. Стога дисертацији Ксеније Вуловић „Наратив љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића“ дајемо позитивну оцену.

IX ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже Научно-наставном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати извештај о дисертацији „Наратив љубави у романима Хулија Кортасара и Милорада Павића“, да извештај упути Већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Београду и кандидаткињи омогући усмену одбрану дисертације.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Весна Дицков, ванредни професор
2. др Александар Јерков, редовни професор
3. др Кринка Видаковић-Петров, научни саветник у пензији
4. др Дејвид Дамрош, Ернест Бернбаум професор компаративне књижевности